

YUCOM
Komitet pravika
za ljudska prava

UTICAJ NARATIVA PREGOVARAČKIH TIMOVA NA PROCES NORMALIZACIJE ODNOSA BEOGRADA I PRIŠTINE

Analiza političkih predstavnika tokom 2022.

Izdavač

Nacionalni konvent o Evropskoj uniji
Radna grupa za Poglavlje 35

Autori

Jovana Spremo, YUCOM
Velimir Petrović, YUCOM
Milica Orlović, NVO AKTIV

Godina

2022.

Publikacija je urađena u okviru projekta „Podrška praćenju dijaloga Beograda i Prištine“ finansiranog od strane ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu i Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog fonda SAD. Mišljenja i stavovi izraženi u ovoj publikaciji predstavljaju stavove autora i ne odražavaju neophodno zvanične stavove ambasade Kraljevine Norveške u Beogradu, Balkanskog fonda za demokratiju Nemačkog Maršalovog fonda SAD, Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji ni Instituta za teritorijalni ekonomski razvoj.

Uticaj narativa pregovaračkih timova na proces normalizacije odnosa Beograda i Prištine

Analiza političkih predstavnika tokom 2022.

Jovana Spremo (YUCOM)

Velimir Petrović (YUCOM)

Milica Orlović (NVO AKTIV)

Oktobar 2022.

SADRŽAJ

UVOD	1
METODOLOGIJA	3
HRONOLOGIJA DOGAĐAJA	5
REFERENDUM O IZMENI USTAVA RS	5
POČETAK AGRESIJE RUSIJE NA UKRAJINU.....	8
PARLAMENTARNI I PREDSEDNIČKI IZBORI U SRBIJI	11
NOVI DOGOVOR OKO SPORAZUMA O ENERGETICI.....	14
ODLUKA VLADE KOSOVA O PREREGISTRACIJI VOZILA I LIČNIM DOKUMENTIMA	16
RETORIKA MEĐUNARODNIH ZVANIČNIKA KOJI UČESTVUJU U DIJALOGU	19
ANALIZA NARATIVA I UTICAJ NA PROCES NORMALIZACIJE ODNOSA ..	23
ZAKLJUČAK	28

SPISAK SKRAĆENICA

EU	Evropska unija
SB UN	Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija
OEBS	Organizacija za evropsku bezbednost i saradnju
SAD	Sjedinjene Američke Države
UN	Ujedinjene nacije
KiM	Kosovo i Metohija
KM	Kosovska Mitrovica
PR	Priština
RKS	Republika Kosovo
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
PDV	Porez na dodatnu vrednost
EEAS	Evropska služba za spoljne poslove (eng. European External Action Service)

UVOD

Dijalog Beograda i Prištine uz posredovanje Evropske unije počeo je u martu 2011. godine, tri godine nakon što je Kosovo* proglasilo nezavisnost.¹ Cilj pregovora je normalizacija odnosa zvaničnog Beograda i Prištine i podrazumeva sva pitanja koja su od važnosti za život ljudi koji žive na teritoriji Kosova. Pregovori su ujedno i jedan od spoljno-političkih projekata Evropske unije. Kako je Srbija trenutno u pristupnim pregovorima sa EU, pitanje normalizacije odnosa između Srbije i Kosova* razmatra se u okviru poglavlja 35 „Ostala pitanja“ kao posebna stavka kojom će se EU baviti tokom celog procesa pregovaranja.² Pregovarački okvir EU eksplicitno propisuje da napredak u oblasti normalizacije odnosa sa Kosovom predstavlja i uslov daljeg vođenja pregovora između Srbije i EU.³

Sve ovo govori da je dijalog između Beograda i Prištine, pored poboljšanja života za građane koji na teritoriji Kosova žive, predstavlja i deo šireg političkog procesa koji je obaveza Srbije ukoliko želi da pristupi EU. Prvi sporazum o principima koji regulišu normalizaciju odnosa Beograda i Prištine, poznatiji kao Briselski sporazum, potpisan je 2013. godine, a pregovori u okviru ovih principa traju punih 9 godina. Od tada je bilo uspona i padova, svetlih i manje svetlih momenata u odnosima između dve pregovaračke strane, uz propratnu retoriku koja je ili služila da opravda nužnost dijaloga sa „drugom stranom“ ili za konfrontaciju, međusobno optuživanje i odmeravanje snaga.

I dok sama Evropska unija, koja vodi proces dijaloga, nije u potpunosti i jasno definisala šta se očekuje kao krajnji cilj pregovora, pregovaračke strane

¹ Ova oznaka ne dovodi u pitanje stavove o statusu i u skladu je sa Rezolucijom SB UN 1244/1999 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova. U daljem tekstu, korišće se naziv bez zvezdice.

² Pregovarački okvir Republike Srbije, vidi na: https://www.mpravde.gov.rs/files/pregovarački_okvir%201.pdf.

³ Ukoliko Srbija značajno zaostaje za ukupnim napretkom pregovora, a da je razlog tome propust Srbije da postupa u dobroj veri, a kako bi se obezbedila opšta ravnoteža u pogledu napretka pregovora, napredak u ukupnim pregovorima se može stopirati dok se ova ravnoteža ne otkloni. I sa novom metodologijom proširenja poglavlje 35 zauzima poziciju jednog od ključnih poglavlja u procesu pristupanja Srbije Evropskoj uniji, u toj meri da nije uključeno ni u jedan od šest klastera, već će se o ispunjenju preduslova za njegovo zatvaranje posebno odlučivati.

Beograda i Prištine imaju pak svaka svoje viđenje i interpretaciju onoga što se odvija i očekuje u tom procesu.⁴ Čini se da je za Prištinu to prilika da se potvrdi nezavisnost i zaokruži suverenitet nad čitavom teritorijom, dok je za Beograd to pokušaj da se Kosovo formalno-pravno zadrži u okviru ustavno-pravnog sistema Srbije.

Očigledna neusaglašenost onoga što političke elite obeju strana odluče da saopšte javnosti doprinosi tome da građani Kosova i Srbije nemaju jasnu i jedinstvenu sliku šta predstavlja dijalog, pa samim tim imaju i različita očekivanja. Javni diskursi vlada u Prištini i Beogradu ne ostavljaju mogućnost da krajnja rešenja sadrže kompromise već neguju takmičarski i pobednički narativ, te su i sami građani protiv kompromisnih rešenja koja su jedino realistična. Ipak, obe strane u dijalogu pokazuju osnovni nivo odgovornosti time što, uprkos prekidima i zastoјima, ostaju u procesu koji vodi ka normalizaciji i ulažu napore da pronađu mirna rešenja i onda kada se čini da je to nemoguće.

Analiza „Uticaj narativa pregovaračkih timova na proces normalizacije odnosa Beograda i Prištine“ bavi se procesom dijaloga između Beograda i Prištine tokom 2022. godine i konkretnim porukama koje su pregovarači obe strane slali javnosti, u kontekstu najznačajnijih dešavanja, kao i uticajem tih poruka na dalji proces normalizacije odnosa. Kroz publikaciju je uporedno analiziran javni narativ pregovaračkih timova Beograda i Prištine sa ciljem boljeg razumevanja koja sve značenja takav narativ iza sebe nosi, koja mu je svrha, kao i kakav uticaj sve može da ima na dalji tok dijaloga između dve strane.

⁴ Ovaj naziv je bez preudiciranja statusa i u skladu je sa Rezolucijom Saveta bezbednosti UN 1244/1999 i Mišljenjem Međunarodnog suda pravde o Deklaraciji o nezavisnosti Kosova

METODOLOGIJA

Za potrebe analize narativa pregovaračkih timova, istraživači su identifikovali pet ključnih događaja u odnosima Beograda i Prištine tokom 2022. godine. Analizom je obuhvaćen vremenski period od početka januara, odnosno od trajanja kampanje za organizovanje referenduma do septembra 2022. godine i postizanja dogovora o ličnim dokumentima. Najznačajniji događaji koji su obeležili odnose između Beograda i Prištine tokom 2022. godine bili su:

- Referendum o izmeni Ustava Republike Srbije održan 16. januara;
- Početak oružanog napada Ruske Federacije na Ukrajinu započet 24. februara;
- Parlamentarni i predsednički izbori u Republici Srbiji održani 3. aprila;
- Novi dogovor oko Sporazuma o energetici postignut 21. juna;
- Odluke Vlade Kosova o preregistraciji vozila i ličnim dokumentima u periodu od juna do septembra.

Predmet analize su izjave i stavovi pregovarača u dijalogu između Beograda i Prištine, i njihov uticaj na proces normalizacije odnosa. Osnovni kriterijumi za odabir događaja su *kriterijum relevantnosti*, odnosno da li su odabrani događaji u vezi i u skladu sa potrebama predmetne analize, i *kriterijum uticaja*, tj. da li su u kontekstu posmatranih događaja i analiziranog narativa pregovarača, proizvedeni efekti ili posledice koji mogu biti od značaja za dalji tok pregovora između Beograda i Prištine.

Posmatrani događaji nisu bili samo oni koji su zvanični predmet dijaloga koji se vode između dva pregovaračka tima, već su i unutrašnji i spoljni događaji koji su za posledicu imali uticaj i određivali dalje odnose između Kosova i Srbije, kao što je sukob u Ukrajini ili izbori u Srbiji. Prilikom analize sadržaja kao glavni izvor podataka korišćena su zvanična saopštenja čelnika institucija koji učestvuju u pregovorima, institucija

vlade, predsednika države ili posebnih vladinih službi, odnosno kancelarija. Kao sekundarni izvor podataka su korišćene izjave javnih zvaničnika prenete putem štampanih i elektronskih medija, te objavljene putem medijskih portala.

Za proučavanje narativa koji je u tekstu prikazan od posebnog značaja je bila *diskurzivna analiza*, tj. identifikovanje društvenog konteksta iza usmenih ili pismenih izjava, kao i proučavanje odnosa između narativa i društvenih procesa. Pored analize samog teksta koji ima formalne karakteristike, za razumevanje samog narativa od značaja je i *analiza „diskursne prakse“* koja se tiče proizvodnje, upotrebe i distribucije narativa koji je bio predmet proučavanja kao i *„društvene prakse“* kroz proučavanje političkog konteksta događaja i njihovih ideoloških efekata.

HRONOLOGIJA DOGAĐAJA

REFERENDUM O IZMENI USTAVA RS

Kako bi se ispunili ciljevi definisani *Akcionim planom za Poglavlje 23*, i pravosuđu obezbedila veća nezavisnost, Vlada Republike Srbije je predložila izmene Ustava u delu koji se odnosi na pravosuđe, zbog čega je raspisan referendum 16. januara 2022. godine. Glasanje na referendumu trebalo je da bude sprovedeno ina teritoriji Kosova u sredinama gde živi većinsko srpsko stanovništvo, kao što je to prethodnih godina bilo organizovano za izbore svih nivoa.

Povodom održavanja referenduma u Republici Srbiji, Kancelarija za Kosovo i Metohiju uputila je zahtev Misiji Organizacije za evropsku bezbednost i saradnju (OEBS) na Kosovu da u skladu sa svojim mandatom operativno sprovede na terenu proces glasanja na referendumu. Parlament u Prištini je *rezolucijom* zabranio održavanje referenduma na teritoriji Kosova, predlažući opcije da Srbi glasaju na način kao što to čine građani na stranoj teritoriji, putem pošte ili Kancelarije za vezu, a ne na formalnim biračkim mestima.⁵ Ovo je svakako bilo neizvodljivo u skladu sa pravnim okvirom Republike Srbije.

Kancelarija za Kosovo i Metohiju se zvanično obratila i ambasadorima zemalja Kvinte, zvaničnom Briselu kao i specijalnom predstavniku EU

⁵ DW, „[Kosovo ne dozvoljava birališta za srpski referendum](#)“, 16. januar 2022. godine.

Miroslavu Lajčaku koji je posrednik u komunikaciji Beograda i Prištine, sa molbom da se omogući održavanje referenduma na KiM.⁶ U zajedničkom saopštenju više zapadnih država izražava se žaljenje što Vlada Kosova* nije dozvolila OEBS-u da prikuplja glasačke listiće sa Kosova tokom referenduma. Zbog nemogućnosti glasanja na teritoriji Kosova izvršena je reorganizacija i omogućeno je glasanje na izmeštenim biračkim mestima u Vranju, Kuršumlji, Novom Pazaru, Tutinu i Raški.

Zvaničnici Beograda	Zvaničnici Prištine
<p>Direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju Petar Petković je na zabranu održavanja referenduma i vest o privođenju koordinatora RIK-a i zapleni izbornog materijala izjavio je da su Srbi takvom odlukom i postupanjem <i>prisustvovali demonstraciji sile i kršenju sporazuma od strane Albina Kurtija, koje će imati nesagledive posledice na normalizaciju odnosa između Beograda i Prištine.</i>⁷</p> <p>Kancelarija za Kosovo i Metohiju je izdala saopštenje u kome navodi da je <i>zlonamerna svaka plasirana vest od strane Prištine</i>, kako se Beograd po pitanju referenduma nije obratio institucijama u Prištini i da <i>spinovanjem pokušava da zamaskira najdirektnije kršenje ljudskih prava Srba na KiM, odlukom da im se</i></p>	<p>Kosovski premijer Aljbin Kurti je na Tviteru, nakon telefonskog razgovora sa šefom evropske diplomatije Žozepom Boreljom, objavio da Srbi na Kosovu sa dvojnim državljanstvom mogu da glasaju na referendumu Srbije poštom ili u Kancelariji za vezu u Prištini ali da <i>referendum na suverenoj teritoriji druge države nije praksa prihvatljiva za bilo koju demokratsku zemlju.</i>¹²</p> <p>Nakon sastanka sa ambasadorima zemalja Kvinte, koji su tražili od Prištine da omogući Srbima sa Kosova* da glasaju na referendumu u skladu sa dosadašnjom praksom, zajedničkim saopštenjem oglasili su se premijer Kurti, predsednica Vjosa Osmani i predsednik kosovske skupštine Glauk Konjufca i potvrdili da će <i>Srbi na Kosovu imati pravo da</i></p>

⁶ Kancelarija za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije „Kancelarija je od OEBS-a zatražila da u skladu sa mandatom sprovede referendum na KiM“, 12. januar 2022. godine.

⁷ Kancelarija za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije „Kosovska policija privela je večeras na Merdaru koordinatora RIK i zaplenila materijal za referendum“, 12. januar 2022. godine.

¹² Tviter nalog Aljbin Kurtija, vidi: <https://twitter.com/albinkurti/status/1481368149819904001/photo/1>.

<p><i>zabrani pravo glasa i izjašnjavanja.</i>⁸ Kancelarija je u saopštenju istakla da je Kancelarija za vezu Srbije sa Kosovom <i>izmišljeno telo</i> koje postoji <i>isključivo u imaginaciji prištinskih političara</i>. U odnosu na reakcije Zapada prema prištinskim vlastima, kancelarija ističe da <i>Zapad podržava Kosovo kao svoje čedo.</i>⁹ Petković u svojim izjavama ipak navodi da će Srbija uprkos navedenim izazovima nastaviti da se <i>mirnim i demokratskim putem bori za održavanje budućih izbora na KiM</i>, ali i da <i>Aljbin Kurti i njegovi ekstremisti ne misle da će moći da Srbima zabrane da u budućnosti glasaju na Kosovu i Metohiji</i>.</p> <p>Iako nisu imali zvanične izjave u vidu saopštenja, ovim povodom oglasili su se i predsednica Vlade RS, Ana Brnabić i predsednik Srbije i glavni pregovarač u procesu normalizacije odnosa Beograda i Prištine, Aleksandar Vučić. Brnabić je povodom događaja vezanih za referendum iznela mišljenje da <i>Aljbin Kurti ne želi jaču Srbiju, što je osnovni razlog zbog čega je zabranio Srbima da se izjasne na referendumu.</i>¹⁰ Vučić je odmah po glasanju izjavio da će</p>	<p><i>glasaju na referendumu putem pošte ili Kancelarije za vezu u Prištini, dok su dosadašnje prakse protivustavne i samo su rezultirale jačanjem ilegalnih struktura Srbije na Kosovu. Oni su dalje poručili da <i>Srbija želi da iskoristi referendum kao sredstvo za prostiranje svog suvereniteta nad Kosovom i pozvali međunarodnu zajednicu da se u odnosu sa Kosovom primenjuju isti standardi kao i sa svakom drugom državom. U saopštenju dalje stoji da je to praksa Srbije koja prati ruski model, ima potpunu podršku Ruske Federacije, dokazujući tako da su njihove tendencije da brzo destabilizuju region i ponište uspehe koje su Kosovo i region postigli u partnerstvu sa prijateljskim demokratskim zemljama.</i>¹³</i></p> <p>Tokom skupštinske rasprave kada su kosovski poslanici usvojili rezoluciju protiv organizovanja referenduma za izmenu Ustava Srbije na teritoriji Kosova, premijer Kurti je odgovarajući poslaniku Srpske Liste Igoru Simiću, koji je rekao da je sprečavanje Srba da izađu na referendum samo „jedna u nizu</p>
---	---

⁸ Kancelarija za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije, [“Kancelarija je od OEBS-a zatražila da u skladu sa mandatom sprovede referendum na KiM”](#), 12. januar 2022. godine.

⁹ Kancelarija za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije, [„Kosovska policija privela je večeras na Merdaru koordinatora RIK i zaplenila materijal za referendum“](#), 14. januar 2022. godine.

¹⁰ NI, [„Brnabić: Kurti ne dozvoljava referendum jer ne želi jaču Srbiju“](#), 15. januar 2022. godine.

¹³ DW, [„Kosova kundër referendumit të Serbisë në Kosovë - kundërshton edhe QUINT-in“](#), 14.01.2022.

<p><i>zabrana imati dalekosežne posledice, ali da je on u svakom slučaju uz srpski narod na Kosovu i Metohiji, te da će zajedno sa njim donositi odluke i u budućnosti. Za njega ponašanje Prištine „nije iznanađenje“, s ozbirom da Vlada kosovskog premijera Albina Kurtija „maltretira i šikanira Srbe“. Dodao je i da su Srbi preko predstavnika svoje Srpske liste poklazali da je glas Srba sa Kosova i Metohije glas za ‘da’, i ‘da’ za Srbiju, a ne za Kurtija“. Za njega je dublji problem šta misle neke članice Kvinte jer „valjda misle ili im ličimo na idiote“, jer su oni u stanju da pozovu Albance na poštovanje demokratije i da se dozvoli Srbima glasanje, ali kad Albanci to ne dozvole ne čuje se ni reč protesta niti preduzima akcija i sankcija.¹¹</i></p>	<p><i>antisrpskih akcija“, rekao da kosovska vlada nije antisrpska jer ima ministra iz srpske zajednice koji je čak i predsednik Srpske liste, kao i zamenika ministra i savetnika. Kurti je zatim dodao da borba protiv kriminala i korupcije ne priznaje nacionalnu pripadnost, a policajci u borbi protiv korupcije ne poštuju naredbe vlade već tužilaštva.¹⁴</i></p>
--	--

POČETAK AGRESIJE RUSIJE NA UKRAJINU

Ruska Federacija je 24. februara 2022. godine izvršila oružani napad na Ukrajinu, što nije proteklo bez implikacija na proces normalizacije između Beograda i Prištine i zaoštavanje retorike zvaničnika i jedne i druge strane. Već 3. marta, Skupština Kosova usvojila je rezoluciju kojom se osuđuje napad i time se jasno solidarizovala sa narodom Ukrajine, dok je Srbija podržala obe Rezolucije Generalne skupštine UN, koje uz osudu zahtevaju i hitno obustavljanje upotrebe sile i povlačenje vojnih snaga Rusije sa teritorije Ukrajine.

¹¹ N1, „Vučić: Zabranjeno da Srbi glasaju na referendumu imaće dalekosežne posledice“, 16. januar 2022.

¹⁴ Bota Sot, „Kuvendi miraton rezolutën kundër referendunit të Serbisë në Kosovë“, 15.01.2022.

Međutim, Srbija nije uvela sankcije Rusiji, te time nije uskladila svoju spoljnu politiku sa ostatkom zemalja EU i zapadnog Balkana koje su to učinile, što veliki deo javnosti percipira kao ambivalentnost Srbije da se odredi prema rusko-ukrajinskom sukobu kako ne bi narušila tradicionalno dobre diplomatske odnose sa Rusijom, pritom rizikujući da ugrozi napredak na polju evropskih integracija. Dok kosovski zvaničnici u svojim javnim nastupima vide sličnost između „srpske agresije na Kosovo i ruske agresije na Ukrajinu“, zvaničan stav Srbije je da smatra „pogrešnim narušavanje suvereniteta bilo koje zemlje pa i Ukrajine“, praveći paralelu sa otepljenjem dela svoje teritorije.

Zvaničnici Beograda	Zvaničnici Prištine
Direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju, Petar Petković , je povodom početka rata u Ukrajini dao izjavu da <i>političari u Prištini koriste krizu u Ukrajini za ostvarivanje svojih velikoalbanskih ideja i svoje bezbednosne snage transformišu u vojsku</i> . Po njegovom sudu, vlast u Srbiji <i>apeluje na razum, mir, toleranciju i održavanje od reči i dela koja bi za posledicu mogla da imaju destabilizaciju osetljivih prilika na Kosovu i Metohiji</i> , dok ujedno vlasti u Prištini <i>koriste svaku priliku za provokacije i lažne optužbe protiv Srba</i> . ¹⁵ Petković je Srbima na Kosovu preneo poruku predsednika Aleksandra Vučića da su mir i stabilnost neophodni u ovim teškim vremena i da Srbija treba da zna da <i>su mir i stabilnost preduslov za ekonomski razvoj cele</i>	Kosovski premijer Aljbin Kurti optužio je Srbiju da je stala uz Rusiju, iako je u UN osudila invaziju na Ukrajinu, i ocenio da je <i>upravo kriza u Ukrajini jedan od razloga što je dijalog Prištine i Beograda u Briselu u zastoju</i> . On je u izjavi za medije rekao da su kosovske vlasti izrazile spremnost da prime 20 novinara i 5,000 izbeglica iz Ukrajine i da se pridružuju sankcijama SAD i EU, a da <i>Srbija to nije uradila već je praktično stala na stranu Rusije</i> . ²⁰ On je otišao i korak dalje, i optužio Rusiju da želi da iskoristi Srbiju kao platformu za destabilizaciju Balkana, a posebno da napadne Kosovo, <i>istakavši da se na samo 160km od Prištine nalazi Ruski humanitarni centar sa sedištem u Nišu i da se sedište Sputnjika za zapadni Balkan nalazi u Beogradu</i> . U vezi s tim

¹⁵ Kancelarija za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije, „[Petković: Kurti hoće da destabilizuje region](#)“, 3. mart 2022.

²⁰ Telegraf, „[Kurti për zgjedhjet në Serbi: Me ambasadorët e QUINT-it po përpiqemi të gjejmë zgjidhje për votimin e serbëve në Kosovë](#)“, 15.03.2022.

*države Srbije, pa samim tim i srpskog naroda na KiM.*¹⁶

Predsednik Srbije, **Aleksandar Vučić** je u izjavi medijima uporedio situaciju u Ukrajini u vezi sa statusom Kosova, rekavši da kada govore o Ukrajini, *puna su im usta Povelje UN, a kad pomenete Srbiju i Povelju UN i Rezoluciju 1244 SB UN, onda se zamisle, rekli biste sve Ajnštajn do Ajnštajna, sve Hegel do Hegela.*¹⁷ **Vučić** je u odnosu na različite spoljne pritiske za brzim rešavanjem problema sa Kosovom reagovao rečima da zapadne zemlje *pokušavaju da završe kosovski problem da im (predsednik Rusije Vladimir) Putin ne bi ispostavio 'pet Kosova', Donjeck, Lugansk, Krim, Herson, Zaporožje.* Takođe Vlada u Prištini koristi situaciju u svetu *igrajući na kartu „veliki Putin je naredio malom Putinu, pa će mali Zelenski u liku Aljbina Kurtija da nekoga spasava i bori se protiv velikosrpskog hegemonizma.*¹⁸ On je napomenuo da *Aljbin Kurti sanja da bude Zelenski, nekad sanja da je (nemački filozof) Hegel, ali on je mali kalibar.*¹⁹

se oglasio i na svom Tviter nalogu, gde je objavio da *demokratski svet mora da se suprotstavi ruskom ilegalnom ratu, koji rizikuje da se prelije na Balkan kroz nasilnu agresiju njenog autokratskog saveznika Srbije.*²¹

Zamenik premijera Kosova **Besnik Bisljimi** je rekao da je Vlada Kosova izuzetno zabrinuta razvojem sukoba u Ukrajini. On je na konferenciji za novinare rekao da se *nisu svi u Evropi vezali za zapadne vrednosti i osudili rusku agresiju,* mislivši pritom na Belorusiju i Srbiju. Prema njegovim rečima, *stav Srbije je zabrinjavajući i Srbija je država koja stalno destabilizuje region.*²²

Predsednica Kosova **Vjosa Osmani** takođe je podržala narativ o sklonosti Rusije da destabilizuje region, a u čemu ima podršku od Srbije. Ona je navela da *Srbija cilja ono što Rusija cilja u Ukrajini i Gruziji.*²³ Takodje je optužila Srbiju da nije pokazala volju da se usaglasi sa EU kada je reč o sankcijama prema Rusiji, nakon invazije Ukrajine“, smatrajući da je takva odluka loša za ceo region.²⁴

¹⁶ Kancelarija za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije, „[Petković u Zubinom Potoku sa predstavnicima Srba sa KiM: Važno da sačuvamo mir i jedinstvo](#)“, 12. mart 2022. godine.

¹⁷ Beta, „[Vučić: Priština donela dve odluke usmerene ka proterivanju Srba](#)“, 29. jun 2022. godine.

¹⁸ N1, „[Vučić: Ne budu li hteli da sačuvaju mir, ja vam saopštavam – Srbija će pobediti](#)“

¹⁹ N1, „[Vučić: Planiraju opšti napad na sever Kosova, cilj im je nova „Oluja“](#)“, 29. jun 2022.

²¹ Tviter nalog Aljbina Kurtija, vidi na: <https://twitter.com/albinkurti/status/1525865618838257666>.

²² Kallxo, „[Bislimi: Qëndrimi i Serbisë për situatën në Ukrainë është shqetësues](#)“, 28.02.2022.

²³ Klan Kosova, „[RUBIKON – Intervista ekskluzive me Presidenten Vjosa Osmani – 24.02.2022 – Klan Kosova](#)“, 24.02.2022.

²⁴ N1, „[Osmani: Odluka Srbije da ne uvede sankcije Rusiji loša za ceo region](#)“, 23. jun 2022.

PARLAMENTARNI I PREDSEDNIČKI IZBORI U SRBIJI

Izbori za narodne poslanike Narodne skupštine Republike Srbije, izbori za predsednika Republike, kao i lokalni izbori u 13 jedinica lokalne samouprave, uključujući Beograd, održani su istovremeno 3. aprila 2022. godine. Predsednik Srbije, Aleksandar Vučić, raspisao je vanredne parlamentarne izbore 15. februara, a istog dana, predsednik Narodne skupštine Ivica Dačić raspisao je lokalne izbore, a zatim 2. marta i redovne predsedničke izbore.

Meseci koji su prethodili raspisivanju izbora obeleženi su brojnim društveno-političkim procesima koji su se odvijali i u institucijama i na ulicama - od pokušaja da se međustranačkim dijalozima dođe do promene izbornih uslova, zakonodavnih izmena okvira za održavanje izbora kao i do sve češćih i radikalnijih građanskih protesta širom Srbije. Tokom trajanja izborne kampanje pitanje Kosova je bilo jedna od važnijih tema oko koga su se izjašnjavale sve političke partije i kandidati za mesto predsednika.

Nakon raspisivanja izbora, Srbija je, poučena iskustvom nesprovođenja referenduma, tražila način da organizuje izbore i na teritoriji Kosova. Zemlje Kvinte su intenzivno saradivale sa predstavnicima Kosova i Srbije kako bi se pronašlo pragmatično rešenje da se Srbima sa Kosova koji ispunjavaju uslove omogući da ostvare svoje pravo da učestvuju na izborima u Srbiji. Međutim, kako je Vlada u Prištini odbila predlog Kvinte za organizovanjem izbora, Republička izborna komisija je donela odluku o osnivanju biračkih odbora na kojima bi glasali Srbi sa Kosova, na teritoriji uže Srbije i to u Raški, Tutinu, Bujanovcu i Kuršumlji.

Zvaničnici Beograda	Zvaničnici Prištine
<p>Tokom trajanja izborne kampanje, direktor kancelarije za KiM, Petar Petković, dao je izjavu o dijalogu između Kosova i Srbije tvrdeći da predstavnici Kosova <i>odbijaju svaki dijalog i kompromis, i da bi Balkan ponovo bio bure baruta da nije predsednika Srbije</i>.²⁵</p> <p>Povodom odbijanja kosovskih vlasti da dopuste organizaciju glasanja na parlamentarnim i predsedničkim izborima u Srbiji, predsednik Srbije Aleksandar Vučić je izjavio da je <i>odluka kosovskog premijera da ne dozvoli glasanje Srbima na Kosovu usmerena na to da se „unize Srbi“, ali i da se njemu i izbornoj listi Srpske napredne stranke „smanji broj glasova“</i>.²⁶ Predsednik Srbije je takođe izneo da se <i>premijer Kosova stalno izivljava nad Srbima, jer želi da pošalje poruku da Srbima nije mesto na Kosovu i Metohiji</i>.²⁷ Međutim on je takođe poručio da je <i>patriotizam da se sačuva mir i srpski narod na Kosovu i Metohiji, navodeći da je najlakše davati neodgovorne izjave o organizovanju izbora na Kosovu</i>.²⁸</p>	<p>Kada je reč o parlamentarnim i predsedničkim izborima u Srbiji, prištinski premijer Kurti je rekao da <i>ne želi da se bilo kom građaninu Kosova koji ima državljanstvo Srbije oduzme pravo glasa</i>. Poručio je da kosovska vlada, zajedno sa ambasadorima Kvinte i EU, pokušava da za to nađe rešenje, međutim da ono <i>ni na koji način ne sme kršiti ustavnost i državnost Kosova</i>.²⁹ On je u svom obraćanju na srpskom, na svom Fejsbuk nalogu, takođe pozvao sprsku zajednicu na Kosovu da ne bude pod uticajem <i>autoritarnog režima u Beogradu</i>, jer, kako kaže, <i>njih ne zanimaju prava ni dobrobit Srba na Kosovu, već pokušavaju da destabilizuju Kosovo u njihove izborne svrhe a možda i zbog velikih ratnohušakačkih sila</i>, te ih je pozvao da sačuvaju mir i veruju Vladi Kosova.³⁰ Potpredsednik vlade u Prištini i pregovarač u dijalogu između Beograda i Prištine, Besnik Bisljimi, potvrđuje da je bilo zahteva zemalja Kvinte i OEBS-a u pogledu modaliteta u okviru kojih se izbori mogu održati i da je <i>Vlada Kosova spremna da</i></p>

²⁵ Kancelarija za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije, „[Petković: Osmani i Kurti bi od Balkana da naprave bure baruta](#)“, 1. mart 2022. godine.

²⁶ Beta, „[Vučić: Odluka Kurtija da smanji broj glasova meni i listi SNS](#)“, 23. mart 2022. godine.

²⁷ Beta, „[Vučić: Kurti se stalno izivljava, hoće da sruše jedinstvo Srba na Kosovu](#)“, 23. mart 2022. godine.

²⁸ Ibid.

²⁹ Telegraf, „[Kurti për zgjedhjet në Serbi: Me ambasadorët e QUINT-it po përpiqemi të gjejmë zgjidhje për votimin e serbëve në Kosovë](#)“, 15.03.2022.

³⁰ Fejsbuk nalog Aljbina Kurtija, vidi na: <https://www.facebook.com/watch/?v=425878219300904>.

	<p><i>pomogne Vladi Srbije da građani Kosova sa dvojnim državljanstvom učestvuju u glasanju na parlamentarnim i predsedničkim izborima u Srbiji kroz najbolju praksu zemalja OEBS-a. Međutim, on objašnjava da država koja želi da organizuje izbore u drugoj zemlji treba takav zahtev da uputi vladi te zemlje, ali da Vlada Srbije to nije učinila već je zahtev uputila preko Oficira za vezu.³¹</i></p> <p>Predsednica Kosova Vjosa Osmani se takođe oglašavala po ovom pitanju dan nakon održavanja srpskih izbora, optužujući <i>Srbiju da nastavlja sa propagandom time što tvrdi da su kosovske institucije prekršile pravo glasa koje su Srbi imali na izborima 3. aprila, istakavši da je upravo Srbija ta koja je odbila tri ponuđene opcije za organizaciju glasanja na izborima.³²</i></p>
--	---

³¹ Kallxo, „[Bislimi tregon për kërkesën e vendeve të QUINT-it në lidhje me zgjedhjet e Serbisë](#)“, 22.03.2022.

³² Kosovo online, „[Osmani: Srbija nastavila sa propagandom, ponuđene tri opcije za jučerašnje izbore](#)“, 4. april 2022.

NOVI DOGOVOR OKO SPORAZUMA O ENERGETICI

Glavni pregovarači Beograda i Prištine, Petar Petković i Besnik Bislimi, postigli su 21. juna 2022. godine Dogovor o sprovođenju sporazuma o energetici koji je potpisan još 2013. godine, a čija implementacija nije u potpunosti sprovedena. Dogovor sadrži *Mapu puta za implementaciju energetskih sporazuma u okviru Briselskog dijaloga* koja predviđa da kompanija „Elektrosever“, u vlasništvu Republike Srbije, a u skladu sa kosovskim zakonima, počne da snabdeva strujom potrošače u četiri opštine na severu sa većinskim srpskim stanovništvom.

Meštani Severne Mitrovice, Zvečana, Leposavića i Zubinog Potoka više od dve decenije ne izmiruju račune za utrošenu električnu energiju, što je često bilo predmet polemike u javnosti između zvaničnika Beograda i Prištine. Ovaj sporazum je otvorio put ka naplati utrošene struje na severu Kosova koja se, po nekim predviđanjima, očekuje od januara 2023. godine, kada bi potencijalno iskazivanje nezadovoljstva moglo da naruši osetljivu političku i bezbednosnu situaciju na tom delu Kosova.

Zvaničnici Beograda	Zvaničnici Prištine
Direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju, Petar Petković izjavio je povodom dogovora o mapi puta za sprovođenje sporazuma o energetici da se ovim dogovorom stvara <i>samostalnost u snabdevanju električnom energijom na severu KiM, a samim tim Srbija je sačuvala mir i stabilnost i osigurala normalno snabdevanje električnom energijom.</i> ³³ On je objasnio da se u dogovorenoj mapi puta napominje da će se u	Premijer Kurti je u više navrata insistirao na tome da građani <i>na severu Kosova ne plaćaju struju, a troše je i da ono što se potroši mora da se plati</i> , a da je sadašnja vlada nasledila ovu situaciju na kojoj intenzivno radi da se što pre reši, te da je <i>uveren da je razlog neplaćanja struje vezan i za ilegalne strukture Srbije. „Postoje neke strukture koje nameću svoje interese i organizuju neku vrstu neposlušnosti Kosovu i na</i>

³³ Kancelarija za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije, [“Petković: “Elektrosever” dobija samostalnost u snabdevanju”](#), 21. jun 2022. godine.

<p>poputnosti poštovati sporazumi o energetici postignuti 2013. i 2015. Stoga, Petković je napomenuo da ljudi mogu da budu mirni i spokojni jer Priština više nema nikakav argument da će da upada u Valač, nasilno zauzima tu važnu trafo stanicu i pravi nasilje na severu KiM.³⁴</p> <p>Neposredno pre postizanja sporazuma Petković je dao izjavu da <i>alternative dijalogu nema</i> i da će Beograd dosledno biti opredeljen za dijalog kao jedino ispravno sredstvo za rešavanje nesuglasica i otvorenih pitanja.³⁵ Međutim, direktor kancelarije je takođe pomenuo da <i>separatizam na KiM, koji je podržan od zapadnih zemalja, je komplementaran i predstavlja vrstu albanskog monoetničkog projekta</i>. On je istakao da <i>uklanjanje Srba kao političkog i demografskog faktora sa KiM predstavlja nezvanično programsko opredeljenje mnogih albanskih političkih partija</i>.³⁶</p> <p>Predsednik Srbije, Aleksandar Vučić, nije se zvanično oglašavao ovim povodom.</p>	<p><i>taj način nanose štetu građanima bez razlike, ali i našoj državi</i>. Pokušavamo da sa što manje štete i mirnim putem damo epilog ovom pitanju, koje može imati samo jedan oblik, a to je plaćanje struje od strane svih onih koji je troše“, izjavio je Kurti.³⁷ Sa druge strane, tvrdi da je Brisel razumeo <i>destruktivan pristup Srbije po pitanju sporazuma - Mi smo konstruktivni i posvećeni, ali Beograd je na suprotnoj strani takvog ponašanja</i>, kazao je Kurti.³⁸</p> <p>Glavni pregovarač Prištine u dijalogu sa Beogradom, Besnik Bislimi, objavio je na svom Tviteru da će Mapa puta za primenu sporazuma o energetici, koja je usvojena u Briselu, omogućiti fakturisanje električne energije u četiri opštine na severu KiM. „<i>Konačno, odobrili smo Mapu puta za implementaciju energetske sporazuma iz 2013. i 2015. godine. Ovo omogućava fakturisanje električne energije u četiri severne opštine Kosova, u skladu sa zakonima i regulatornim sistemom Kosova</i>“, naveo je Bislimi na Tviteru.³⁹</p>
--	---

³⁴ Ibid.

³⁵ Kancelarija za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije, „*Novi Prištine nisu deo dijaloga: Petar Petković, direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju, za „Novosti“*“, 20. jun 2022. godine.

³⁶ Kancelarija za Kosovo i Metohiju Vlade Republike Srbije, „*Novi Prištine nisu deo dijaloga: Petar Petković, direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju, za „Novosti“*“, 20. jun 2022. godine.

³⁷ Gazeta Express, „*Kurti për mospagesën e rrymës nga serbët në veri: Strukturat paralele po imponojnë padëgjueshmëri*“, 19.01.2022.

³⁸ Kossev, „*Kurti: „Nasilno nestali“ termin oko kojeg se ne slažemo: Nećemo subvencionisati struju za Sever*“, 20. jul 2022.

³⁹ Tviter nalog Besnika Bislimija, vidi na: <https://twitter.com/BislimiBesnik/status/1539170793644609536>.

ODLUKA VLADE KOSOVA O PREREGISTRACIJI VOZILA I LIČNIM DOKUMENTIMA

Kosovska Vlada donela je odluku da od 1. avgusta, 2022. godine započne izdavanje deklaracionog lista za sve koji ulaze na Kosovo, a poseduju lične karte koje je izdala Republika Srbija. Takođe, vlasnicima vozila sa registarskim oznakama gradova na Kosovu (poput KM i PR) omogućena je preregistracija na RKS tablice od 1. avgusta do 30. septembra 2022. godine, koja ima za cilj potpuno ukidanje tablica na Kosovu koje izdaje MUP Republike Srbije, a koje kosovske vlasti smatraju ilegalnim. Ove odluke u javnosti su predstavljane kao „mere reciprociteta“ prema Srbiji i kao „uvođenje zakonitosti na severu“.

Međutim, 31. jula u popodnevnom časovima u Severnoj Mitrovici oglasile su se sirene za uzbunu, potom je blokiran put u Zvečanu i Zubinom Potoku. Policija je utvrdila da su se čuli pucnji iz vatrenog oružja, ali da nema povređenih. Na povećane tenzije na severu Kosova i vidnu uznemirenost građana dodatno su uticale i potpaljujuće izjave zvaničnika obe pregovaračke strane. Usled potencijalne eskalacije i daljeg narušavanja bezbednosne situacije, američki Ambasador na Kosovu, Džefri Hovenijer, zatražio je od kosovskog premijera Aljbina Kurtija i kosovske predsednice Vjose Osmani da se za 30 dana odloži sprovođenje odluke o tablicama i srpskim dokumentima, što je Kosovska vlada i učinila. S druge strane, Beograd i Priština su postigli dogovor o ličnim dokumentima 27. avgusta 2022. godine, prema kojem Beograd ukida ulazno-izlazne dokumente onima koji poseduju kosovske lične karte, dok ih Priština neće uvoditi za građane sa ličnim kartama izdatim od strane Srbije. Ovim su se tenzije na severu Kosova, makar privremeno, stišale.

Zvaničnici Beograda	Zvaničnici Prištine
Odlukama institucija u Prištini u vezi sa srpskim registarskim oznakama i ličnim kartama iz juna meseca 2022. godine, prema rečima direktora Kancelarije za Kosovo i Metohiju, Petra Petkovića , premijer Kosova <i>Aljbin Kurti je najotvorenije zapretio</i>	Kosovski premijer Aljbin Kurti najpre se na srpskom jeziku obratio na svom Fejsbuk profilu i najavio da će u opštinskim centrima za registraciju biti organizovan proces preregistracije vozila, tj. <i>prelaz sa ilegalnih tablica na one važeće prema zakonima Kosova</i> , dakle tablice sa oznakom RKS, nakon usvajanja odluke Vlade. On je dodao

<p><i>ratom protiv Srba na KiM.</i>⁴⁰ „Ovim potezima Priština je dijalog dovela do ruba provalije, a odnosi Prištine sa Beogradom dovedeni su do tačke ključanja“.⁴¹ Kao reakcija na ovu odluku on je istakao da <i>Srbi neće dozvoliti da budu proganjani, ubijani i da im se oduzima legitimno stečena imovina.</i>⁴² Nakon ponovne eskalacije početkom avgusta, Petković je upozorio da je situacija bila <i>na korak do ozbiljnih sukoba</i>⁴³, kao i da su na sever dovedeni <i>do zuba naoružani specijalci sa namerom da se obračunavaju sa golorukim srpskim narodom,</i>⁴⁴ ali i da <i>Priština nastoji da zapali bure baruta i da ne želi dijalog, već nove sukobe.</i>⁴⁵ On je ocenio da <i>kosovski premijer duva u ratne trube i vodi politiku pretnji i ucena.</i>⁴⁶</p> <p>Ministar unutrašnjih poslova Srbije, Aleksandar Vulin, je ocenio ove odluke Kosova kao <i>najavu sukoba koji neće moći da se kontrolišu</i>⁴⁷, kao i da je <i>sva odgovornost za izazivanje sukoba na premijeru Kosova i Kvinti.</i>⁴⁸</p>	<p>da je veliki ustupak napravljen time što ta vozila neće biti podvrgnuta carini, koja bi za prosečno vozilo, prema njegovim rečima, iznosila oko 5,000 evra, a neće biti obavezni ni tehnički pregledi i naplaćivanje takse.⁵⁵ Međutim, kada je došlo do pogoršanja bezbednosne situacije na severu Kosova, <i>kosovski premijer je okrivio srpskog predsednika Aleksandra Vučića i direktora Kancelarije za Kosovo i Metohiju Petra Petkovića kao izazivače „nemira“.</i> Kao nemire precizirao je <i>blokadu puteva i pucanje, a za akcije koje je opisao kao „agresivne“ naveo je da su unapred planirane u Beogradu i Raški, te da su im prethodili sastanci i skupovi straha i pretnji.</i>⁵⁶</p> <p>On je dan kasnije zajedno sa ministrom unutrašnjih poslova, Dželalom Svečlom, održao konferenciju za novinare gde je rekao da su nelegalne strukture Srbije postale <i>agresivne kriminalne bande kao nikada do sada</i> i da severno od reke Ibar postoji devet barikada za koje očekuje da će uskoro biti uklonjene.⁵⁷ <i>Ne treba isključiti mogućnost da agresivna politika Beograda preraste u napad na Kosovo</i>, rekao je premijer Aljbin</p>
--	--

⁴⁰ RTS, „Petković o odluci Prištine: Direktan udar na sve Srbe i južno i severno od Ibra“, 29. jun 2022. godine.

⁴¹ RTV, „Petković: Priština odnose sa Beogradom dovela do tačke ključanja“, 30. jun 2022. godine.

⁴² RTS, „Petković o odluci Prištine: Direktan udar na sve Srbe i južno i severno od Ibra“, 29. jun 2022. godine.

⁴³ N1, „Petković: Sinoć smo bili na korak od ozbiljnih sukoba, hteli da upadnu na sever“, 1. avgust 2022. godine.

⁴⁴ Fonet, „Petković: Kurti hteo da izazove sukobe, oklopna vozila u bazi na jugu Mitrovice“, 1. avgust 2022.

⁴⁵ Fonet, „Petković: Jasno je da vlast u Prištini ne želi dijalog, već sukobe“, 5. avgust 2022. godine.

⁴⁶ Fonet, „Petković: Duvanje u ratne trube i politika pretnji – jedino što Kurti zna“, 10. avgust 2022. godine.

⁴⁷ Fonet, „Vulin: Politika Prištine može izazvati sukob koji će zapaliti Balkan“, 29. jun 2022. godine.

⁴⁸ Ibid.

⁵⁵ Fejsbuk nalog Aljbina Kurtija, vidi na: <https://www.facebook.com/watch/?v=1725824637798476>.

⁵⁶ Dukagjini, „Kurti: Vučić dhe Petković janë përgjegjësit kryesorë për trazirat“, 31.07.2022.

⁵⁷ Kallxo, „Kurti: Strukturat ilegale të Serbisë janë bërë banda kriminale agresive si rrallë herë më pare“, 01.08.2022.

<p>U odnosu na ove događaje, Predsednik Srbije, Aleksandar Vučić, je najavio da <i>Kosovske vlasti planiraju opšti napad na sever Kosova najkasnije 1. oktobra.</i>⁴⁹ Takođe da je doneta odluka sa ciljem da se proteraju Srbi sa severa Kosova i da se napravi nova „Oluja“.⁵⁰ On je takođe dodao da Srbija nikada nije bila u kompleksnijoj i težoj situaciji u vezi sa Kosovom, kao i da bila na korak od katastrofe⁵¹, da izbegličke kolone neće postojati i da će narod biti sačuvan od pogroma⁵² i da ako se Priština drzno da krene u progon Srba, maltretiranje Srba, ubijanje Srba, Srbija će pobediti.⁵³ Ipak, po njegovim rečima, Srbija će se uvek zalagati za mir i dijalog, kao jedini način za rešavanje otvorenih pitanja.⁵⁴</p>	<p>Kurti Rojtersu, nekoliko dana nakon što je upozorio na opasnost rata na Kosovu izjavivši da je <i>Kosovo spremno da izdrži moguće napade Srbije jer bi zaoštavanje spora sa srpskom manjinom moglo da dovede do oružanog sukoba.</i>⁵⁸ Uoči 1. septembra, kosovski premijer Albin Kurti još jednom je ohrabrio građane na severu Kosova čija su vozila registrovana na KM tablice da preregistruju svoja vozila na RKS: „Ohrabrujemo sve građane srpske zajednice koji su građani Kosova da iskoriste našu inicijativu za prenos registarskih tablica kako bi izbegli plaćanje PDV-a, akciza i carina“, nazvavši, pritom, KM registrske tablice zaostavštinom Miloševićevog režima.⁵⁹</p> <p>Potpredsednik kosovske vlade, Besnik Bisljimi, povodom eskalacije na severu Kosova, izjavio je da sve nemire koje predsednik Vučić organizuje u zemljama regiona, maskira pod idejom navodnog revolta lokalnih građana. On je istakao da je <i>svima stavljeno do znanja da nema pobuna ovdašnjih građana, već su to pobune koje inscenira i diriguje centar u Beogradu i sam Vučić.</i>⁶⁰</p>
--	---

⁴⁹ N1, „Vučić: Planiraju opšti napad na sever Kosova, cilj im je nova „Oluja““, 30. jun 2022. godine.

⁵⁰ Ibid.

⁵¹ RTS, „Vučić za RTS: Jedva je izbegnut najteži scenario pre dva dana na KiM, bili smo na korak od katastrofe“, 2. avgust 2022. godine.

⁵² N1, „Vučić: Šta god bilo, kako god bilo, izbegličke kolone neće postojati“, 21. avgust 2022. godine.

⁵³ N1, „Vučić: Ne budu li hteli da sačuvaju mir, ja vam saopštavam – Srbija će pobediti“, 31. jul 2022. godine.

⁵⁴ N1, „Vučić: Dobro je što je Priština odustala od prvobitne namere da izazove sukob“, 2. avgust 2022. godine.

⁵⁸ Koha Ditore, „Kurti për kërcënimin për luftë: Jemi vigjilentë, por jo të frikësuar“, 10. avgust 2022.

⁵⁹ Kossev, „Kurti posle sastanka sa opozicijom „ohrabruje“ Srbe na Severu da uzmu „legitimne RKS“ tablice umesto „Miloševićevih““, 30. avgust 2022. godine

⁶⁰ Kossev, „Petković: Srbi žele ZSO, a ne RKS tablice; Bisljimi hoće da spreči „samostalno“ delovanje Elektrosevera“, 6. avgust 2022. godine

RETORIKA MEĐUNARODNIH ZVANIČNIKA KOJI UČESTVUJU U DIJALOGU

Pored izjava učesnika u pregovorima, relevantne su bile i izjave međunarodnih zvaničnika. U pogledu održavanja referenduma Srbije na Kosovu*, stav onog dela međunarodnih zvaničnika koji su uključeni u proces dijaloga pružao je jasnu signalizaciju da *Kosovo treba da dozvoli da se referendum održi*. Visoki predstavnik Evropske unije za zajedničku spoljnu politiku i bezbednost, **Žozef Borelj**, zatražio je od kosovskih vlasti da omogući glasanje lokalnih Srba na referendumu o izmenama Ustava Srbije.⁶¹ Takođe, ambasade zemalja Kvinte su sa žaljenjem konstatovale da *kosovska vlada nije dozvolila OEBS-u da prikuplja glasačke listiće glasača koji žive na Kosovu na predstojećem referendumu u skladu sa ranijom praksom*. Ujedno su pozvali Beograd i Prištinu *da se suzdrže od akcija i retorike koje dižu tenzije i da se konstruktivno uključe u dijalog posredstvom EU*.⁶² Povodom ovog pitanja, oglasio se i portparol Evropske unije Peter Stano, koji je izjavio da bi Priština trebalo da preispita svoj stav o glasanju Srba sa Kosova na referendumu o ustavnim promenama u Srbiji. Stano je dodao da je *EU uvek ohrabivala razgovore i spremna je da omogući sve nove razgovore između strana ako se to zatraži*.⁶³

Kriza u Ukrajini nije direktno dovođena u kontekst dijaloga Beograda i Prištine od strane međunarodnih zvaničnika, ali je prepoznata kao nešto što bi moglo indirektno da utiče na sam proces tako što će resursi i interesi Evropske unije sa Kosova preći na Ukrajinu. Evropski posrednik u dijalogu između Beograda i Prištine, **Miroslav Lajčak**, prokomentarisao je zastoje u dijalogu u kontekstu krize u Ukrajini, istakavši da je *prioritet da se pomogne Ukrajini u ratu što troši kapacitete EU, ali da je povoljan trenutak za Balkan, te da EU razume da ne sme da izgleda kao da je*

⁶¹ Twtiter nalog Žozepa Borelja, vidi na <https://twitter.com/JosepBorrellF/status/1481545443439951873>.

⁶² Kossev, „*Kvinta o referendumu: Priština da dozvoli Srbima da glasaju u skladu sa ustaljenom praksom*“, 14. januar 2022. godine.

⁶³ Kosovo Online, „*Stano o referendumu: Priština da preispita stav*“, 14. januar 2022. godine.

*izgubila interesovanje i okrenula glavu ka istoku zbog čega insistira na pozitivnim primerima iz regiona.*⁶⁴ **Borelj** se obratio građanima Zapadnog Balkana, autorskim tekstom povodom aktuelnog rata u Ukrajini, navodeći da je Balkan *meta operacija dezinformacija od strane Kremlja*. On je u tekstu naveo da ljudi na Zapadnom Balkanu, nažalost, znaju šta je rat i da razumeju kroz šta prolazi ukrajinski narod, a potom je i potvrdio da je zemljama Zapadnog Balkana mesto u EU. Takođe, postoji zabrinutost u Evropskoj uniji o jačanju veza između Srbije i Rusije i neuvođenju sankcija od strane Srbije, pa je portparol EU, **Stano**, izjavio da očekuje da Srbija, kao zemlja kandidat, *neće dalje jačati svoje veze sa Rusijom.*⁶⁵

Iako organizovanje srpskih predsedničkih i parlamentarnih izbora na Kosovu nije tema dijaloga, **Lajčak** je ocenio da bi trebalo da se srpski izbori organizuju na osnovu dosadašnje prakse, uz posredovanje misije OEBS-a.⁶⁶ Bio je eksplicitniji kada je rekao da se vrlo brzo mora postići politički dogovor koji *ne bi narušio ustavnost Kosova* i koji bi *omogućio kosovskim Srbima da ostvare pravo glasa* na izborima 3. aprila. On je poručio da je u svakodnevnom kontaktu sa institucijama Kosova i Srbije kako bi se pronašlo rešenje za održavanje izbora i dodao da bi takav dogovor stvorio još jednu atmosferu u političkom dijalogu na visokom nivou, koji će, kako navodi, biti nastavljen nakon izbora.⁶⁷ Kada je Kosovo odbilo predlog država Kvinte oko rešenja za glasanje kosovskih Srba na izborima u Srbiji, **Stano** je rekao da je ona *suprotna posvećenosti evropskom putu i demokratskoj budućnosti i suprotnom principu zaštite demokratskih prava svih građana, uključujući i one koji pripadaju nevećinskom stanovništvu*. On je poručio da EU sada očekuje da se *Kosovo i Srbija uzdrže od akcija i retorike koje bi mogle povećati tenzije i poziva*

⁶⁴ BBC na srpskom, „[Miroslav Lajčak za BBC na srpskom: „Sastanak Vučića i Kurtija u Briselu nije bio uzalud“](#)“, 24. avgust 2022. godine.

⁶⁵ Kosovo Online, „[Stano: Očekujemo da Srbija, kao zemlja kandidat, neće dalje jačati svoje veze sa Rusijom](#)“, 30. maj 2022. godine.

⁶⁶ Radio Slobodna Evropa, „[Escobar i Lajčak poručili Prištini da se izjasni kakvu Zajednicu želi](#)“, 2. februar 2022. godine.

⁶⁷ Kosovo Online, „[Lajčak: Mora da se pronađe način za održavanje izbora 3. aprila na Kosovu](#)“, 16. mart 2022.

*obe strane da se ponašaju.*⁶⁸ I **Borelj** je ocenio da je odluka Prištine suprotna posvećenosti Kosova evropskim vrednostima i principu zaštite demokratskih prava.⁶⁹

Nasuprot tome, sporazum o energetici je obručke pozdravljen od strane međunarodnih predstavnika. **Lajčak** je na svom Tviter profilu objavio da sa velikim zadovoljstvom može da saopšti da su Kosovo i Srbija upravo usvojile Mapu puta za implementaciju energetske sporazuma u okviru Dijaloga uz podršku EU, nazivajući *to velikim korakom napred.*⁷⁰ Evropska unija je pozdravila postizanje dogovora kao korak napred u normalizaciji odnosa između Kosova i Srbije u korist svih građana. U saopštenju koje je izdala Evropska služba za spoljnu akciju (EEAS) navodi se da dogovorena Mapa puta postavlja jasan vremenski raspored i konkretne korake za implementaciju energetske sporazuma iz 2013. i 2015. godine, koja je, kako se tvrdi, samo delimično sprovedena sa relevantnim elementima koji su još uvek nerešeni. U saopštenju takođe navode da ovo *otvara put ka okončanju dosadašnje netransparentne i neregulisane prakse.* **Džozef Borelj** se takođe pridružio čestitkama povodom postignutog sporazuma.⁷¹ Evropska unija je pozvala obe strane da iskoriste dijalog uz posredovanje EU kao platformu za rešavanje svih otvorenih pitanja među sobom, uključujući i registarske tablice.⁷² **Borelj** je pozdravio odluku Kosova o pomeranju mera za 1. septembar, navodeći da *očekuje da će sve blokade na putu odmah biti uklonjene i da otvorena pitanja treba rešavati kroz dijalog uz posredovanje EU i fokusirati se na sveobuhvatnu normalizaciju odnosa između Kosova i Srbije.*⁷³ Borelj je takođe komentarisao dogovor o ličnim kartama po kojem se Srbija saglasila da ukine ulazna i izlazna dokumenta za nosioce kosovskih ličnih karata, a Kosovo pristalo da ne

⁶⁸ Radio Slobodna Evropa, „[Kosovo odbilo predlog Kvinte da omogući glasanje na srpskim izborima](#)“, 22. mart 2022- godine.

⁶⁹ Danas, „[Borelj: Odluka Prištine da se ne održe srpski izbori na Kosovu suprotna evropskim vrednostima](#)“, 8. jun 2022. godine

⁷⁰ Twitter nalog Miroslava Lajčaka, vidi na: <https://twitter.com/MiroslavLajcak/status/1539169005172301825>.

⁷¹ Radio Slobodna Evropa, „[Kosovo i Srbija dogovorili Mapu puta o sprovođenju dogovora o energetici](#)“, 21. jun 2022. godine.

⁷² Euronews, „[EU poziva Prištinu da omogući dovoljno vremena za preregistraciju](#)“, 1. septembar 2022. godine.

⁷³ Twitter nalog Žozepe Borelja, vidi na: <https://twitter.com/JosepBorrellF/status/1553876818721128449>.

uvodi istu meru za one koji imaju srpske lične karte.⁷⁴ **Lajčak** je pozdravio odluku Kosova i na Tviteru napisao da EU očekuje da se sve blokade na putevima odmah uklone,⁷⁵ dok je **Stano** naveo da prema sporazumima iz dijaloga o slobodi kretanja iz 2011. i 2016. godine, Kosovo ima pravo da postepeno ukine KM tablice (koje izdaje Srbija).⁷⁶

⁷⁴ RTS, „Sporazum o ličnim dokumentima, bez blokada 1. septembra – u iščekivanju dogovora o tablicama“, 28. avgust 2022. godine.

⁷⁵ Twitter nalog Miroslava Lajčaka, vidi na: <https://twitter.com/MiroslavLajcak/status/1553869532506251264>.

⁷⁶ Kosovo Online, „Stano: Kosovo ima pravo da ukine tablice koje izdaje Srbija, ali postepeno“, 30. jun 2022.godine.

ANALIZA NARATIVA I UTICAJ NA PROCES NORMALIZACIJE ODNOSA

Imajući u vidu prethodno opisani okvir i proklamovane ciljeve koji se žele ostvariti kroz pregovore, postavlja se pitanje, šta čini pozadinu javnog diskursa pregovarača koji vode međusobni dijalog? Zbog čega je politički govor i jezik pregovarača opterećen dodatnim sukobom? Stiče se utisak da način na koji pregovarači formulišu ocene o sagovornicima sa kojima pregovaraju može da ima određenu skrivenu političku svrhu ili može da predstavlja vid nezadovoljstva trenutnim neuspjehom vođenja pregovora, koji se ispoljava kroz dodatne političke konfrontacije sa sagovornicima. Međutim, kako se radi o permanentnoj pojavi i stalnom obeležju javnog diskursa između pregovarača, kao osnovono objašnjenje ove pojave nameće se zaključak da je takav narativ konstruisan sa određenim ciljem radi prenošenja određene poruke.

Jedno od objašnjenja ovakvog govora može da bude da su *jedan od glavnih „primalaca“*, kome su takve poruke upućene, pre svega biračka tela kojem se političari obraćaju. Pregovarači koji su ujedno i politički reprezentanti, koriste pregovore za pridobijanje glasača, sa ciljem dobijanja budućih izbora. Slanjem apokaliptičnih poruka o postojanju opasnosti od *izbegličkih kolona, pogroma i progona, nove Oluje, maltretiranja i ubijanja nove katastrofe, nekontrolisanog sukoba*, stvara se politička predstava za unutrašnje potrebe. Dizanjem nacionalnih sentimenata uz posebnu ugroženost naroda i nacije od spoljne opasnosti i spoljnog neprijatelja ima za cilj zbijanje „unutrašnjih redova“. Sve dokle god su narod i nacija ugroženi od trenutne opasnosti, (*„do zuba naoružani specijalci sa namerom da se obračunavaju sa golorukim srpskim narodom“*) sva druga politička pitanja postaju sporedna i manje bitna (*„tužno je ako neko smatra da je Evroprajd jednako važan kao Kosovo“*). Takođe, zaoštavanje odnosa sa suprotnim „nepopularnim“ pregovaračima stvara nesumnjive benefite kod sopstvenog glasačkog tela i pridobijanja

novih glasača, na šta političke elite najčešće mogu računati prilikom proizvodnje ovakvih poruka.

Drugo objašnjenje kojim se može objasniti ovakva pojava stvaranja oštrog narativa među pregovaračima čiji je osnovni zadatak da učestvuju u međusobnom dijalogu, jeste da se preko njih šalju i poruke međunarodnoj zajednici i međunarodnim akterima koji su na neki način uključeni u pregovore. Slanjem *apokaliptičnih poruka* i predviđanjem *katastrofalnih scenarija*, političke elite žele da međunarodnu zajednicu pod čijim pokroviteljstvom se pregovori i vode, pridobiju za svog saveznika. U situacijama kada su pregovarači nezadovoljni trenutnim ishodom ili određenim odlukama suprotne strane, pretnja *remećenjem mira* i *eskalacijom sukoba koji neće moći da se kontrolišu* ima za motiv, zastrašivanje međunarodne zajednice i dodatno odlaganje problema, sve dok se ne pronađe održivo rešenje. Ovakav vid uzbunjivanja je pratio skoro sve odluke vezane za lična dokumenta i registarske tablice, posle čega bi dolazilo do odlaganja primene uz pritiske međunarodne zajednice, sve do postizanja određenog sporazuma.

U pogledu navedenih događaja, koji su uzeti kao uzorak upravo zbog svog političkog značaja i/ili odražaja na dijalog, najčešće se ponavlja obrazac komentarisanja od strane onih direktno uključenih u dijalog. Na pregovaračkoj strani Beograda to su nezaobilazno direktor Kancelarije za Kosovo i Metohiju, **Petar Petković** i predsednik Republike Srbije, **Aleksandar Vučić**. Petković se stilski arhaično obraća uglavnom iz ugla „žrtve“ dijaloga, koristeći dobro poznate fraze koje se izričito vezuju za teritoriju Kosova i Metohije, poput „ognjišta“, „življa“, „ugrožene egzistencije“ i „provokacije“. Njegove poruke usmerene su na kritiku ponašanja Prištine, ukazivanje na postojanje egzistencijalne pretnje po Srbe na Kosovu, sa završnicom u vidu polupretnji i poruka za drugu pregovaračku stranu.⁷⁷ Sa druge strane, Vučić se uvek obraća biračkom

⁷⁷ Primer: „Ukoliko u Prištini ne poznaju sporazume koje su potpisali, mogu ih velikodušno skinuti i pročitati na sajtu Vlade Republike Srbije ili Kancelarije za Kosovo i Metohiju.“; „Zato još jednom podsećamo Prištinu da

telu, kroz slanje poruka koje proceni da isto želi da čuje, uz obavezno skretanje pažnje na ulogu i obaveze međunarodne zajednice u dijalogu. Svaka vrsta dogovora sa Prištinom, koja svakako podrazumeva kompromise i sa srpske strane, dobija pak manje pažnje u izjavama predsednika. Tako se može videti da su izjave predsednika potpuno izostale po postizanju dogovora iz oblasti energetike, dok je dogovor oko registarskih tablica i korišćenja ličnih dokumenata predstavljen kao neka vrsta pobede, iako je suštinski Srbija bila ta koja je morala da načini ustupke.

Relevantni akteri koji ne učestvuju direktno u dijalogu oglašavaju se u skladu sa potrebom za pojačavanje diskursa. Tako smo aktivno oglašavanje premijerke, **Ane Brnabić**, imali samo u slučaju izostanka organizovanja referenduma u pogledu promene Ustava, dok se ministar unutrašnjih poslova, **Aleksandar Vulin**, oglašava isključivo kada dominantan narativ postane potencijalni otvoreni sukob.

Što se tiče pregovaračke strane Prištine, premijer **Aljbin Kurti** i njegov zamenik i pregovarač u dijalogu sa Beogradom, **Besnik Bisljimi**, često su u javnosti istupali sa izjavama koje se odnose na pomenute događaje. Njih prate i izjave predsednice **Vjose Osmani**, predsednika skupštine **Glauka Konjufce** i ministra unutrašnjih poslova **Dželjalja Svečle**, koji su sa podjednakom oštrinom i intezitetom doprinosili konfrontaciji javnih narativa između dve strane u dijalogu, i to u osetljivim trenucima kada je u medijskom prostoru dolazilo do zaoštavanja odnosa, a neretko i na samom terenu.

Kosovski premijer **Aljbin Kurti** u svom javnom diskursu često potencira da su jednostrani potezi koje Priština povlači rezultat *politike reciprociteta*, sa čijim je sprovođenjem počeo već pri samom dolasku na vlast. On se trudi

ne izazivaju i provociraju Beograd i Srbe na KiM i ne ugrožavaju mir i bezbednost kršenjem sporazuma, jer u tom slučaju sva odgovornost je na Prištini, ali i međunarodnoj zajednici koja je dužna da osigura mir i stabilnost na Kosovu i Metohiji.“

da ostavi dojam odlučnog državnika koji će učvrstiti suverenitet i integritet Kosova, te često u javnosti istupa kritikujući zvaničnu politiku Beograda prema Kosovu. Njegov javni diskurs karakteriše konstantno potvrđivanje nezavisnosti i suvereniteta Kosova i insistiranje da se pregovori koji se vode između Beograda i Prištine, pod okriljem Evropske unije, zapravo odvijaju između dve nezavisne države, Kosova i Srbije, čiji je krajnji cilj *međusobno priznanje*.⁷⁸ Zajedno sa glavnim pregovaračem, **Besnikom Bislimijem**, koji pak upotrebljava „najblažu“ retoriku od pregovarača, postignute dogovore sa Beogradskom stranom albanskoj javnosti na Kosovu predstavlja kao uspeh svoje politike i potvrdu kosovske državnosti. I premijer **Kurti** i predsednica **Osmani** u svojim izjavama predstavljaju Srbiju kao agresora, a vlast u Beogradu kao nedemokratsku. Momentum rata u Ukrajini iskoristili su da optuže Srbiju da zajedno sa Rusijom, priprema isti scenario za Kosovo i region Zapadnog Balkana.

S druge strane, premijer **Kurti** je u par navrata pokušao da se približi srpskoj zajednici na Kosovu, obraćajući im se direktno, na srpskom jeziku, ali istovremeno predstavljajući većinsko-srpski sever Kosova kao područje kojim vladaju kriminalne i ilegalne strukture i uvodeći mere koje negativno pogađaju same pripadnike te zajednice. Nedostatak dijaloga sa srpskom zajednicom, naročito na severu Kosova, ima za posledicu njeno jako nisko poverenje u institucije u Prištini, iako su pripadnici **Srpske liste** poslanici u parlamentu. Međutim, **Kurti** tvrdi da njegova vlada nije anti-srpska jer u svojim redovima ima predstavnike srpske zajednice, uključujući i predsednika Srpske liste (**Gorana Rakića**).⁷⁹ S druge strane, ministar unutrašnjih poslova **Dželjaj Svečla** u nekoliko je navrata optuživao potpredsednika Srpske liste, **Milana Radoičića**, da je vođa *kriminalnih struktura na severu Kosova*, a Srbiju da koristi ove grupe za *podrivanje autoriteta Kosova na severu* a za nagradu im daje mogućnost da se bespravno obogate.⁸⁰

⁷⁸Radio KIM, „[Kurti ponovio: Cilj dijaloga međusobno priznanje](#)“, 15. septembar 2022. godine.

⁷⁹ Kossev, „[Kosovska skupština rekla „ne“ referendumu, usvojena rezolucija](#)“, 15. januar 2022. godine.

⁸⁰ Radio Slobodna Evropa, „[Šef policije Kosova: Milan Radoičić je među vođama švercera koji napadaju policiju](#)“, 18. juli 2022. godine.

Dok se Beograd i Priština drže svojih oštrih i suprotstavljenih javnih stavova, predstavnici **Evropske unije**, koji su direktno uključeni u proces dijaloga, zauzimaju stav u zavisnosti od situacije. Kada jedna od strana ne iskaže volju da napravi kompromis ili ne postupa u skladu sa demokratskim načelima, predstavnici **EU** upute kritiku, dok za postignute sporazume i kompromise javno iskažu zahvalnost. Oni, međutim imaju tendenciju da zauzmu neutralan stav kada je u pitanju retorika samih pregovarača. U tim slučajevima, njihova reakcija se uglavnom svodi na pozivanje obe strane da se suzdrže i vrate za pregovarački sto.

Uprkos oštrim konfrontacijama i teškim rečima, pregovarači iskazuju u svojim govorima jasno opredeljenje za miran *dijalog koji nema alternativu* i koji je ujedno i *jedino ispravno sredstvo za rešavanje nesuglasica i otvorenih pitanja*. Ovakav zbunjujući narativ koji je ujedno opterećen oštrim konfrontacijama sa suprotnom stranom ali nesumnjivo opredeljen za dalji dijalog *kao osnovno sredstvo rešavanja sukoba*, govori da se političke elite kreću uvek u okvirima dozvoljenih granica.

ZAKLJUČAK

Obim analize ograničava detaljno sagledanje svakog pojedinačnog događaja relevantnog za dijalog Beograda i Prištine. Uprkos tome, na izdvojenim primerima mogu se izvući zaključci o uticaju narativa pregovarača na sam proces. Osnovni zaključak je da se pregovarači pre svega obraćaju svom biračkom telu, a ne u cilju informisanja opšte javnosti u pogledu napretka u dijalogu. Zato svaka poruka ima potpuno drugačije tumačenje u Srbiji i na Kosovu*. Dok pregovarači ne propuštaju priliku da napomenu da dijalog nema alternativu, istovremeno optužuju „drugu stranu“ da ne želi da učestvuje u istom ili da svojim potezima ugrožava proces normalizacije. Budući da su polazne osnove dijametralno suprotne, tj. da Beograd dijalog posmatra kao unutrašnje pitanje, a Priština kao bilateralno sporazumevanje dve suverene države, jasno je da se događaji tumače u odnosu na ovu početnu poziciju. Ovo je najvidljivije na primerima nesprovedenja glasanja na referendumu i izborima na teritoriji Kosova*.

Pored ovih različitih pozicija, pregovarači ne propuštaju priliku da pojačaju retoriku u momentima u kojima prepoznaju da druga strana ima povoljniji položaj. U tim situacijama pregovarači iz Beograda govore o ugroženoj egzistenciji Srba na Kosovu*, te predviđaju katastrofalne posledice uz primere iz ratova 90-ih godina prošlog veka. Sa druge strane pregovarači iz Prištine pribegavaju narativu Srbije kao agresora koji preti državnoj suverenosti, uz neizostavne navodne optužbe za genocid izvršen na Kosovu. Zajedničko je međusobno optuživanje da upravo druga strana narušava normalizaciju.

Konflikt u Ukrajini, izazvan oružanim napadom Rusije, dao je dodatnu dimenziju narativu, što je posebno korišćeno od strane pregovarača iz Prištine. Zanimljivo je da se obe strane poistovećuju sa Ukrajinom, čiji je suverenitet ugrožen, Kosovo* kroz izjednačavanje Putinovih tendencija i politike sa Vučićevom, a Srbija kroz otcepljenje ukrajinskih teritorija i narušavanje njenog teritorijalnog integriteta, što se poredi sa otcepljenjem

Kosova*. Tenzije se dodatno dižu pred iščekivanje postizanja nekog dogovora. Tako su situacije u vezi sa odlukama kosovske vlade o recipročnim merama za lična dokumenta i registraciju vozila bile praćenje praktično podizanjem borbene gotovosti, upravo kroz izjave zvaničnika.

Dok god i sami pregovarači pribegavaju zapaljivoj retorici i dodatno pojačavaju osećaj ugroženosti stanovništva, opšta javnost i ne može da prepozna napredak u pregovorima, čak i kada je on stvaran. Neminovno je prebacivanje krivice na „drugu stranu“, ali ono što se zaista može izbeći je verbalna pretnja sukobom kojoj se konstantno pribegava.

NACIONALNI KONVENT O
EVROPSKOJ UNIJI
KNEZA MILOŠA 4
11000 BEOGRAD
WWW.EUKONVENT.ORG
OFFICE@EUKONVENT.ORG

INSTITUT ZA TERITORIJALNI
EKONOMSKI RAZVOJ (INTER)
VLAJKOVIĆEVA 29
11000 BEOGRAD
+381 (0)11 3246 766
WWW.REGIONALNIRAZVOJ.ORG
OFFICE@REGIONALNIRAZVOJ.ORG